ЯНВАРЬ. № 1. STYCZEŃ.

ДЕННИЦА, ЛИТЕРАТУРНАЯ ГАЗЕТА.

Slavus sum, nihil slavici a me alienum esse puto.

JUTRZENKA, PISMO LITERACKIE.

ВАРШАВА. 1842. WARSZAWA.

НѢСКОЛЬКО СЛОВЪ
вмѣсто вступленія.

Между-тѣмъ какъ въ нашей умственной словянской жизни происходитъ необыкновенная дѣятельность, западная Европа, считающая себя нашею учительницею, смотритъ на насъ еще недовѣрчиво и поверхностно. Она привыкла посылать намъ прекрасные плоды своего образованія и гордиться тѣмъ, что опередила насъ въ знаніяхъ и искусствахъ, но забыла, что плоды ея образованія принадлежатъ также намъ по праву человѣческому, какъ наше достояніе, пріобрѣтенное и нами не даромъ; потому-что мы защитили ее отъ дикихъ питомцевъ Азіи и дали ей время безпрепятственно развить зерно человѣчественности. Теперь, когда настали дни мира и внутренняго благоустройства, мы не опаздываемъ въ дѣлѣ образованія, но съ неимовѣрными силами подвигаемъ его впередъ и уже можемъ гордиться высокими проявленіями нашего народнаго духа во всемъ Словянствѣ. Пусть только западная Европа глубже заглянетъ въ нашъ міръ; пусть посмотритъ, какъ обрабатывается у насъ поле науки и съ какою пламенною любовію слѣдимъ мы памятники нашего бытописанія; пусть на-

KILKA SŁÓW
zamiast wstępu.

Gdy nasze umysłowe słowiańskie życie odznacza się niezwykłą czynnością, zachodnia Europa, uważająca siebie za naszę mistrzynię, jeszcze z niedowierzaniém i powierzchownie zapatruje się na nas. Przyzwyczaiła się wysyłać piękne owoce swojéj oświaty i pysznić się z tego, że uprzedziła nas w postępie wiedzy i sztuk, lecz niepowinna zapominać, że owoce jéj oświaty również należą do nas podług prawa ludzkości, jako nasza własność, nabyta także niedarmo; ponieważ broniliśmy ją od dzikich synów Azyi, i zostawiliśmy jéj czas do rozwijania bez przeszkód ziarna ludzkości. Teraz, kiedy nastały dni pokoju i wewnętrznego porządku, postępujemy w oświacie i z nadzwyczajnemi siłami posuwamy ją naprzód; a nawet możemy szczycić się wzniosłém wyjawieniem naszego własnotwornego ducha w całéj Słowiańszczyźnie. Niech tylko zachodnia Europa głębiéj rozpatrzy się w naszém życiu; niech spojrzy, jak u nas uprawia się pole nauk, i z jakiém zamiłowaniem badamy pomniki naszych dziejów; niech nakoniec zgłębi ważne znaczenie naszéj gminnéj poezyi, tego źródła życia, które już os-

конецъ пойметъ глубокое значенiе нашей народной поэзiи, этого источника жизни, который изсякъ на западѣ. Словомъ, кагда западная Европа ближе узнаетъ насъ и изучитъ нашъ мiръ, какъ она изучила древнюю Индiю, Египетъ и почти весь востокъ,-тогда она увидитъ, что, во-все не чуждаясь ея образованiя, мы воздѣлываемъ и свою ни, ву, ниву словянской народности.

Народность не состоитъ въ закоснѣлой привязанности къ устарѣлымъ преданiямъ и обычаямъ: „Такъ дѣлали наши отцы, такъ было издавна!„ Напротивъ она должна возвыситься до первообраза человѣчественности и указать народу, или вообще какому—либо племени, опредѣленное и только ему свойственное мѣсто въ средѣ образованнаго человѣчества. Отсюда проистекаетъ и развитiе нашей словянской народности, въ той же послѣдовательности и по той же необходимости, по которой развивалась народность въ мiрѣ романскомъ и въ мiрѣ германскомъ. Образованiе нашего мiра еще ново, неконченo и началось позднѣе другихъ; потому-то, что̀ истинно прекраснаго совершилось въ человѣчествѣ, должно соприкоснуться съ нашею жизнiю. И поэзiя Трубадуровъ, и поэзiя Миннестрелей, и Божественная Комедiя Данта, и глубокая драма Шекспира и дивная Мадонна Рафаеля, и одушевленный мраморъ Кановы, и величественный аккордъ Бетговена, и мрачная дума Байрона, и глубокомысленный нѣмецкiй Фаустъ Гётевъ,—не только могутъ, но должны быть близки намъ по чувству, по мысли, ни сколько не мѣшая намъ быть истинными Словянами въ проявленiи нашей внутренней, духовной жизни.

Можетъ быть, нѣкоторыхъ соблазнитъ авторитетъ Карамзина, который сказалъ (*): „Народное ничто передъ человѣческимъ." Но эта мысль имѣетъ ложное основанiе. Народное есть часть человѣческаго, принять же часть цѣлаго за ни что—невозможно! въ-слѣдствiе этого каждое поколѣнiе народовъ имѣетъ свой удѣлъ и должно выразить свою собственную сторону бытiя, проявляющагося по началамъ того гармоническаго разнообразiя, на которомъ зиждется земной мiръ. Тамъ же прибавляетъ Карамзинъ:„ Главное дѣло быть людьми, а не Словянами." Нѣтъ! чтобы Словяне были людьми, именно надобно быть имъ Словянами, и ужъ конечно не Нѣмцами, не Французами, которымъ, между-прочимъ, они могутъ воздавать должную честь за ихъ образованiе. Словянъ считается не 10, не 20, но около 80 миллiоновъ; и потому, какъ по своей многочисленности, такъ и по важности мѣста, которое они занимаютъ въ человѣчествѣ, не могутъ быть названы мертвою буквою на страницахъ всемiрной исторiи, ни въ древнiя, ни въ новѣйшiя времена.

Такимъ образомъ, не чуждаясь образованной части человѣчества и, такъ-сказать, живя словянскою жизнiю, мы должны изучать родной мiръ и пользоваться его сокровищами. Взгляните же, какое обширное поприще ученаго труда и науки предстоитъ намъ! (**).

(*) Въ Письмахъ Рус. Пут. Т. III. Стр. 167.
(**) Послѣ будемъ имѣть случай гораздо полнѣе и отчетливѣе представить наши мысли о Словянствѣ. Редакт.

chło na zachodzie. Słowem kiedy zachodnia Europa bliżéj nas pozna i zgłębi nasz świat, jak zgłębiła dawną Indyją, Egipt i prawie cały wschód; wtedy przekona się, iż wcale, nie unikając jéj cywilizacyi, obrabiamy razem i swoją niwę, niwę słowiańskiéj rodowości.

Rodowość nie zależy na upartém trzymaniu się zastarzałych podań i zwyczajów: »Tak postępowali nasi przodkowie, tak było oddawna!« Owszem, powinna wznieść się do ideału ludzkości, powinna wskazać każdemu pokoleniu narodów oznaczone i jemu tylko właściwe miejsce w zakresie ukształconéj ludzkości. Ztąd wynika i rozwinięcie naszéj słowiańskiéj rodowości w takim samym porządku, z przyczyny téjże konieczności, w skutek któréj rozwijała się rodowość świata romańskiego i świata germańskiego. Ukształcenie naszego świata jest jeszcze nowém, nieukończoném i zaczęło się późniéj; dla tego właśnie co prawdziwie wzniosłego powstało w ludzkości, powinno zetknąć się z naszém życiem. I poezya Trubadurów, i poezya Minstreli, i Boska Komedya Danta, i głęboki dramat Szekspira, i cudowna Madonna Rafaela, i ożywiony marmur Kanowy, i wspaniały akkord Bethowena, i ponure dumanie Byrona, i głębokomyślący niemiecki Faust Goethego —nie tylko mogą, lecz powinny być bliskie nam podług czucia, podług myśli, i wcale nie mogą nam przeszkadzać być Słowianami pod względem wyjawienia naszego wewnętrznego, umysłowego życia.

Być może, niektórych ujmie autorska powaga Karamzina, który powiedział (*): »Rodowe jest niczém w porównaniu z ludzkiém" Lecz myśl ta ma błędną zasadę. Rodowe jest częścią ludzkiego; uważać zaś część całości za nic, niepodobna!—W skutek tego każde pokolenie narodów ma swój udział i powinno objawić swoję własną stronę życia, które ukształca się podług zasad harmonijnéj różnorodności, utrzymującéj świat ziemski. Tamże dodaje Karamzin «O to chodzi, aby być ludźmi, lecz nie Słowianami« Nie ażeby Słowianie byli ludźmi, właśnie trzeba być im Słowianami; ma się rozumieć nie Niemcami, nie Francuzami, którym jednakowoż mogą oddawać należyty szacunek za ich oświatę. Słowian liczy się nie 10, nie 20, lecz blisko 80 milionów, i dla tego, tak dla swojéj ludności jak dla ważnego stanowiska, nie mogą być nazwani martwą literą na kartach powszechnych dziejów, ani w dawnych, ani w nowych czasach.

A więc nie stroniąc od ucywilizowańszéj części ludzkości i żyjąc w zakresie słowiańskim, powinniśmy badać swój własny świat i korzystać z jego skarbów. Patrzcie więc co za obszerny zawód uczonych prac i nauki leży przed nami (**)!

(*) Listy ruskiego wędrownika. T, III, k. 167.
(**) Późniéj będziemy mieli sposobność daleko dokładniej i obszerniéj wykazać nasze myśli o Słowiańszczyźnie. Redaktor.

ПУТЕШЕСТВІЕ ВЪ ЛУЖИЦЫ,

весною 1839 года.

Л. Штура.

Врожденная любовь къ своему народу, которая постепенно усиливалась во мнѣ, по-мѣрѣ-того, какъ я короче узнавалъ себя и моихъ соотечественниковъ, съ каждымъ годомъ возрастала въ моей душѣ, воспламененная произведеніями нашего несравненнаго Коллара. Она заблаговременно привязывала меня ко всему тому, что мнѣ казалось необходимымъ для познанія разныхъ поколѣній нашего народа, и что возбуждало во мнѣ желаніе оказать хотя нѣкоторую услугу нашей народности, такъ медленно развивающейся. Давно уже мнѣ хотѣлось посѣтить Словянство, еще уцѣлѣвшее въ сѣвер-западной части словянской земли, обитаемой и воздѣлываемой нашимъ великимъ поколѣніемъ. То были Лужицы (Lausitz, Лузація?), которыя влекли меня къ себѣ особенно потому, что въ нихъ наибалѣе сохранились остатки древняго Словянства, нѣкогда широко раздвинувшаго здѣсь свои границы, тогда-какъ въ другихъ странахъ, издревле чисто-словянскихъ, не осталось и малѣйшихъ слѣдовъ древнихъ обитателей. Онѣ привлекали къ себѣ мое вниманіе еще потому, что почти въ нашемъ вѣкѣ открылось въ нихъ печальное зрѣлище упадка словянской народности, вытѣсняемой чужеземщиною. Быть можетъ, уже скоро спадетъ послѣдняя завѣса надъ могучимъ нѣкогда Словянствомъ, обитавшимъ за Одрою и Лабою . . . . Эти страны были послѣдними, оборонительными мѣстами Словянства на западѣ противъ чужеземщины, которая сильно напирала на нихъ, и потому неудивительно, что онѣ, будучи долго осаждаемы, болѣе другихъ словянскихъ странъ потерпѣли отъ иноплеменниковъ, въ чемъ мы легко можемъ убѣдиться, если взглянемъ на ихъ положеніе. Утвердительно можно сказать, что въ этихъ обширныхъ странахъ издревле обитало нѣсколько милліоновъ Словянъ, теперь же находится ихъ только нѣсколько тысячъ въ Силезіи, Лужицахъ, Поморьи и въ окрестностяхъ Люнебурга, да и тѣ мало-по-малу изчезаютъ, особенно въ послѣднихъ двухъ странахъ, такъ, что при концѣ текущаго столѣтія, изъ всего Словяства останется небольшое число. Каждый истинный Словянинъ долженъ принять въ нихъ искреннее участіе, какъ бы ни были слабы и незначительны ихъ остатки. Не смотря на свою малочисленность и на всѣ пагубныя войны и смуты, имѣвшія вредное вліяніе на нашу народность, они еще сохранили языкъ и древніе обычаи своихъ отцевъ. Наконецъ мы видимъ въ нихъ потомковъ тѣхъ богатырей, которые, какъ бы стоя на стражѣ, вели войну съ чужеземщиною за все Словянство и, послѣ отчаянной борьбы, пали жертвою за своихъ единоплеменныхъ братьевъ...... Они защищали насъ отъ угрожавшей намъ бури, слѣдовательно мы должны обратить глубокое вниманіе на эти почтенные остатки и, если можно, подать помощь противъ

PODRÓŻ DO ŁUŻYC.

PODCZAS WIOSNY W R. 1839.

przez L. Sztura.

Wrodzona miłość ziomków natchniona utworami niezrównanego Kollara, coraz więcéj się wzniecała we mnie, w miarę jak bliżéj poznawałem siebie i moich rodaków; wcześnie wabiła mię ona do tego wszystkiego, co mi się zdawało niezbędném dla poznania różnych pokoleń naszego plemienia, i co zachęcało mię do okazania przynajmniéj małéj przysługi naszéj krajowości, tak jeszcze powolnym krokiem rozwijającéj się. Oddawna już chciałem zwiedzić Słowiaństwo pozostałe jeszcze na północno-wschodniéj części naszéj ziemi, którą nasz wielki lud zamieszkuje i uprawia. Były to Łużyce, (Lausitz, Luzacya), które interesowały mnie szczególniéj dla tego, że w nich najwięcéj zachowało się szczątków starożytnego Słowiaństwa, tak szeroko niegdyś tu rozpostartego, gdy tymczasem w innych krajach oddawna czysto-słowiańskich, nie pozostało najmniejszych śladów po dawnych mieszkańcach. Łużyce zwracały moję uwagę na siebie jeszcze dla tego, że prawie w naszym wieku odsłoniło się tu smutne widowisko upadku słowiańskiéj rodowości, wypartéj przez obczyznę. Już może wkrótce spadnie ostatnia zasłona na potężne niegdyś Słowiaństwo które mieszkało w krajach nad Odrą i Łabą (Elbe). Kraje te były ostatniémi miejscami obrony Słowiaństwa na zachodzie przeciwko obczyznie, która na nie mocno nacierała; nic przeto dziwnego, że najdłużéj ulegając napaści, najwięcéj od wszystkich krajów słowiańskich ucierpiały od cudzoziemczyzny, o czém łatwo możemy się przekonać, jeżeli rzucimy okiem na ich położenie. Z pewnością można powiedzieć, że w tych obszernych krajach oddawna mieszkało kilka milionów Słowian, lecz dziś liczy się ich tylko kilka tysięcy w Szląsku, Łużycach, Pomorzu i w okolicach Luneburga, zresztą i ci coraz nikną, szczególniéj w dwóch ostatnich krajach, tak, że przy końcu teraźniejszego wieku mała liczba Słowian tu pozostanie. Każdy prawdziwy Słowianin powinien się przejąć ku nim szczerém współczuciem, bez względu na to, że szczątki ich są bezsilne i nieznaczące; gdyż pomimo małéj ich ilości, zgubnych wojen i klęsk, wywierających szkodliwy wpływ na krajowość, jeszcze zachowały się tu język i dawne zwyczaje ojców; nakoniec widzimy w nich potomków tych bohaterów, którzy, jakby stojąc na straży, prowadzili wojnę z cudzoziemczyzną za całe Słowiaństwo, i po zaciętéj walce, padli ofiarą za swych pobratymców. Bronili oni nas od zagrażającéj burzy, powinniśmy więc zwrócić głęboką uwagę na te szanowne resztki, i jeżeli można dać pomoc przeciwko zagrażającemu zniszczeniu. Powinniśmy się starać spoić ich z nami we względzie literackim, wzbudzając i karmiąc ducha rodowości. Łatwo nam to wykonać, jeżeli przy ukazaniu się u nich krajowéj literatury, czego jest nadzieja w Łużycach,—będziemy się do niéj gorliwie przyczyniać. Prócz tego naszym tamecznym braciom powinniśmy jeszcze nat-

угрожающаго имъ истребленія; мы должны стараться присоединить ихъ къ себѣ въ литературномъ отношеніи, возбуждая и питая въ нихъ духъ народности. Это легко намъ исполнить, если, при появленіи у нихъ народной литературы (на что есть надежда въ Лужицахъ), мы станемъ принимать въ ней ревностное участіе. Кромѣ того тамошнимъ нашимъ братьямъ мы еще должны внушить, чтобы они, по-возможности, держались сильнѣйшихъ изъ своихъ соплеменниковъ и старались бы ознакомиться съ ихъ литературою, по-тому что сами они теперь уже немногочисленны и подвержены сильному нападенію чужеземщины, слѣдовательно легко могутъ утратить духъ словянской народности, если только не будутъ искать поддержки у своихъ соплеменниковъ.

И такъ я отправился въ Лужицы, скрывая въ душѣ глубокую горесть, внушенную мнѣ прекрасными, трогательными стихами Коллара, который сравниваетъ Лужицы съ двумя тонущими челноками. По пути я заѣхалъ въ Липскъ (Leipzig)—городъ столь знаменитый своими типографіями и многочисленными книжными лавками, также древнею торговлею, которой нѣкогда дали начало наши предки; городъ, еще до-сихъ-поръ носящій названіе на ихъ языкѣ, хотя переиначенное. Во время моего пріѣзда была пасхальная ярмарка, на которой толпилось множество народа, какъ изъ европейскихъ странъ, такъ и изъ Азіи и Америки; много было также русскихъ, польскихъ, чешскихъ и сербскихъ Словянъ, особенно послѣднихъ. Сербовъ можно было узнать по ихъ народной одеждѣ. Я радовался ихъ огромнымъ, торговымъ предпріятіямъ, опираясь на мысль, что народъ посредствомъ торговли богатѣетъ и становится могущественнымъ. Этому мы видимъ примѣры во всѣ времена и у всѣхъ народовъ. Вспомнимъ древнія, богатыя поселенія предпріимчивыхъ Финикійцевъ и взглянемъ на нынѣшнюю богатую и могущественную Англію, которая только посредствомъ смѣлыхъ торговыхъ предпріятій распространила свое владычество въ другихъ странахъ и утвердила внутреннее, народное богатство. Владычествомъ своимъ надъ большею частію Восточной Индіи Англичане обязаны торговлѣ, ибо восточно-индійская компанія, основанная въ 1600 г. и утвержденная правительствомъ, имѣла главною цѣлію торговлю съ этою страною. Когда же оказалось, что безъ самостоятельнаго владычества въ Индіи, торговля не можетъ приносить выгодъ, то компанія, поддерживаемая своимъ правительствомъ, стала помышлять объ этомъ владычествѣ, которое въ наше время болѣе и болѣе увеличивается и, можетъ быть, распространится надъ всею Индіею, если только не вступитъ въ соперничество какая нибудь другая, могучая сила. Извѣстно, что восточно-индійская торговля доставляла и до-сихъ-поръ доставляетъ Англіи безчисленныя сокровища. Россія, въ послѣднее время, обращаетъ особенное вниманіе, какъ на распространеніе своей торговли преимущественно въ Азіи, такъ и на усовершенствованіе фабрикъ: необходимое условіе цвѣтущаго состоянія торговли, что, безъ сомнѣнія, должно вести за собою необыкновенныя слѣдствія. Тогда богатѣющій край безпрестанно будетъ стремиться къ улучшенію своего положенія и къ удобствамъ жизни; распространится просвѣщеніе; средній классъ народа—эта основа могущества и благосостоянія каждой страны—станетъ на высшую степень образ-ванія

chnąć, myśl, ażeby ile możności trzymali się innych współplemienników, niegardzili ich wsparciem i starali się oznajomić z ich literaturą; ponieważ sami teraz już są małoliczni i narażeni na silny wpływ cudzoziemczyzny, łatwo mogą utracić ducha rodowości słowiańskiej.

Wybrałem się więc w podróż do Łużyc, tłumiąc w duszy głęboki smutek, wzniecony we mnie przez piękne i wzruszające poezye Kollara, który Łużyce do dwóch tonących porównywa czółen. Po drodze zajechałem do Lipska—do miasta tyle znakomitego ze swoich drukarń i licznych księgarni, także z dawnego handlu któremu niegdyś dali początek nasi przodkowie; do miasta, aż dotąd jeszcze noszącego nazwę w ich języku, chociaż przeistoczoną. W Lipsku zastałem wielkanocny jarmark, na którym mnóstwo było ludu, tak z krajów europejskich, jak z Azyi i Ameryki; mnóstwo także było Słowian ruskich polskich, czeskich i serbskich, najwięcéj zaś ostatnich. Serbów można było poznać po ich narodowém ubraniu. Cieszyłem się z ich ogromnych handlowych przedsięwzięć, mając na względzie tę myśl, że naród za pomocą handlu zbogaca się i staje potężnym. Czego widzimy przykłady we wszystkich czasach i u wszystkich ludów. Wspomnijmy dawne, bogate osady przedsiębierczych Fenicyan i spojrzymy na teraźniejszą, bogatą i potężną Angliją, która tylko za pośrednictwem śmiałych handlowych przedsięwzięć posunęła swoją władzę do innych krajów i ustaliła wewnętrzne bogactwo narodu. Panowanie swoje nad większą częścią wschodniej Indyi, Anglicy winni są handlowi ponieważ wschodnia indyjska kompania, założona w r. 1600, a podtwierdzona od rządu, za główny cel miała handel z tym krajem. Pokazało się, że bez samodzielnéj władzy w Indyach handel nie może dostarczać korzyści, i dla tego kompania, wspierana przez swój rząd, zaczęła myśleć o władzy, która za naszych czasów coraz więcéj się wzmaga i może rozciągnie się nad całemi Indyjami, jeżeli tylko nie wystąpi o współubieganie się jaka inna potężna siła. Wiadomo jest że handel wschodnio-indyjski dostarczał i dotąd dostarcza Anglii niezliczonych skarbów. Rossya, w ostatnich czasach, zwraca szczególną uwagę, tak na rozszerzenie swojego handlu w saméj Azyi, jak na udoskonalenie swoich fabryk: niezbędny warunek kwitnienia handlu, co bez wątpienia powinno pociągnąć za sobą nadzwyczajne skutki. Przy takich tylko dążeniach zbogacający się kraj, ciągle będzie zmierzać do polepszenia swojego położenia i do wygód życia; oświata się rozszerzy; średnia klassa ludu—ta podstawa potęgi i dobrego bytu w każdym kraju—podniesie się na wysoki stopień oświaty i życie towarzyskie zupełnie się rozwinie. Niemcy mówią o Rossyanach, że oni chociaż są zdatni do handlu częściowego, jednakowoż nie mają skłonności do ogromnych kupieckich prz dsięwzięć, Anglicy zaś nie tylko słowami, lecz i czynem potwierdzają tę hipotezę, dla tego też obawiają się o swoje kupieckie ko-

и вполнѣ разовьется общественная жизнь. Нѣмцы говорятъ о Русскихъ, что они, хотя и способны къ мелочной торговлѣ, однакожь не имѣютъ склонности къ огромнымъ купеческимъ предпріятіямъ. Англичане не только словомъ, но и дѣломъ подтверждаютъ это предположеніе; потому что они опасаются за свои купеческія выгоды, видя успѣхи русской торговли и распространеніе ея внутри Азіи. Такимъ образомъ русское Правительство, заботясь объ успѣхахъ внутренней промышленности и торговли, поддерживая и поощряя купеческія общества, способствуетъ благосостоянію народа; ибо только этимъ путемъ можно достигнуть полнаго во всемъ успѣха, проистекающаго изъ внутренней жизни народа. Правда, что страна, исключительно занимающаяся внѣшнею торговлею, зиждется еще не на самыхъ прочныхъ основаніяхъ находясь въ зависимости отъ другихъ; кромѣ того она можетъ лишиться силъ и могущества, и по многимъ причинамъ, изъ которыхъ главная заключается во внѣшней торговлѣ, можетъ быть раздроблена и уничтожена, что доказываютъ намъ древнія республики: финикійская, каррагенская и т. д., въ новѣйшее же время Венеція и Генуя; но, не смотря на это, Словянамъ не льзя опасаться, чтобы у нихъ усилилась внѣшняя торговля, и взяла бы верхъ надъ другими отраслями народной промышленности, какъ въ Англіи; ибо земля, заселенная Словянами, большею частію плодородна и обильно вознаграждаетъ труды ея воздѣлывателей, которые болѣе и болѣе будутъ привязываться къ ней, имѣя врожденную наклонность къ землепашеству. Притомъ самое географическое положеніе Словянъ не благопріятствуетъ отправленію внѣшней торговли. И такъ, нѣтъ причины опасаться, чтобы торговля и промышленность у Словянъ препятствовали успѣхамъ земледѣлія и своимъ перевѣсомъ могли бы истребить у нихъ эту отрасль народнаго благосостоянія, заключащую въ себѣ источникъ богатства. Напротивъ того, Словяне могутъ почитать себя счастливыми, находясь въ такомъ положеніи, что земледѣліе, торговля и промышленность должны у нихъ идти рука-объ-руку. Эти обстоятельства чрезвычайно важны, потому что по нимъ можно судить объ успѣхахъ народнаго образованія. Можетъ быть, подобное соединеніе произведетъ и у насъ благодѣтельныя слѣдствія. Принимая въ соображеніе, что земледѣліе есть твердая основа общества, между тѣмъ какъ промышленность и особенно торговля способствуютъ свободнѣйшему и скорѣйшему развитію онаго, — легко можно предугадать счастливую будущность Словянъ, которой они достигнутъ безъ насильственной поспѣшности, ровнымъ, твердымъ и спокойнымъ шагомъ. Какъ же мнѣ было не радоваться, видя нашихъ соплеменниковъ на знаменитой липской ярмаркѣ, между которыми особенною дѣятельностію отличались Сербы. Предпріимчивость въ торговлѣ дѣлаетъ Сербовъ самыми богатыми людьми въ Венгріи, исключая дворянство, обладающее большими помѣстьями. Эту предпріимчивость отсталый Маджаръ приписываетъ пронырству, самъ не отваживаясь пускаться ни въ какія большія предпріятія.

Нашедши свободное время, я поспѣшилъ въ садъ Гебгарда, находящійся при рѣкѣ Эльстерѣ, гдѣ поставленъ памятникъ несчастному Понятовскому. Къ моему описанію этого памятника (въ лит. газетѣ: Цвѣты) я намѣренъ присоединить еще нѣкоторыя дополненія и поправки.

rzyści, widząc postęp handlu rossyjskiego i jego rozszerzanie wewnątrz Azyi. Rząd rossyjski, troskliwy o postęp wewnętrznego przemysłu i handlu, wspiéra i zachęca kupieckie towarzystwa, przyczynia się takim sposobem do dobrego bytu narodu; ponieważ tą tylko drogą można dojść zupełnego we wszystkiém powodzenia, które wynika z wewnętrznego narodowego życia. Prawda że kraj, który wyłącznie trudni się zewnętrznym handlem, nie opiera swéj pomyślności na trwałych zasadach, bo zostaje zawsze w zależności od państw sąsiednich; prócz tego może utracić siłę i potęgę, i z wielu przyczyn, z których najgłówniejsza zależy od zewnętrznego handlu, może stać się rozdrobionym i zniszczonym, co potwierdzają nam dawne rzeczy pospolite fenicyjska, kartageńska i inne; zaś w nowszych Wenecya i Genua. Lecz pomimo tego, Słowianie nie mogą obawiać wzniesienia się u nich handlu zewnętrznego i przewyższenia innych gałęzi krajowego przemysłu, jak to jest w Anglii, ponieważ ziemia, zamieszkana przez Słowian, po większéj części jest urodzajna i obficie wynagradza prace rolników, którzy coraz więcéj będą przywięzywać się do niéj, mając wrodzoną skłonność do ziemiańskich zatrudnień. Wreszcie samo jeograficzne położenie Słowian nie sprzyja odbytowi zewnętrznego handlu, a więc nie ma przyczyny obawiać się, ażeby handel i przemysł u Słowian stawał na przeszkodzie rolnictwu i swoją przewagą mógł zniszczyć tę gałęź dobrego bytu w narodzie, która ukrywa w sobie źródło bogactwa. Owszem Słowianie mogą uważać siebie za szczęśliwych, zajmując takie położenie, że rolnictwo, handel i przemysł muszą razem z sobą postępować. Te okoliczności są wielkiéj wagi, dla tego, że wskazują jak sądzić trzeba o postępie narodowéj oświaty. Być może, podobne połączenie przyniesie i nam pomyślne skutki. Mając na względzie, że rolnictwo jest silną podstawą towarzystwa, i gdy przemysł a szczególniéj handel dopomaga swobodnemu i prędkiemu rozwinięciu tegoż, łatwo można przewidywać szczęśliwą przyszłość Słowian, którą osiągną bez gwałtownego pośpiechu, równym, i pewnym krokiem. Czyż mogłem wstrzymać się od radości, widząc naszych pobratymców na lipskim jarmarku, z pomiędzy których największą czynnością odznaczali się Serbowie. Przedsiębierstwo handlu czyni Serbów najbogatszymi ludźmi w Węgrzech, wyjąwszy szlachtę posiadającą wielkie dobra. To przedsiębierstwo ciemny Madziar bierze za chytrą przebiegłość, sam nie odważając się na żadne wielkie przedsięwzięcia.

Znalazłszy czas wolny, jeszcze raz odwiedziłem ogród Gebharda, znajdujący się przy rzece Elsterze, gdzie postawiony jest pomnik Poniatowskiemu. Do mojego opisu tego pomnika w czasowém piśmie: Kwiaty, chcę zrobić jeszcze niektóre dodatki i sprostowania. Obok pomnika znajduje

Близъ памятника стоитъ небольшой, красивый домикъ; въ немъ показываютъ приходящимъ нѣсколько портретовъ Понятовскаго и картину, которая представляетъ его въ ту минуту, когда онъ на лошади хотѣлъ броситься въ Эльстеру, бывши уже раненъ. Эта картина очень хорошей работы. Тамъ же хранится пистолетъ, изъ котораго Понятовскій, бросаясь въ Эльстеру, выстрѣлилъ въ послѣдній разъ въ прусскаго солдата нанесшаго ему смертельную рану. Здѣсь погребено было его тѣло, но послѣ перевезли его въ Польшу, также какъ тѣло Костюшки изъ Солотурна, и погребли въ Краковѣ.

Вакацiи въ здѣшнемъ университетѣ еще продолжались, и потому я не могъ быть въ сербскомъ обществѣ, которое существуетъ здѣсь уже более ста лѣтъ и считаетъ въ числѣ своихъ членовъ университетскихъ слушателей; я былъ въ немъ уже на возвратномъ пути. Биржа нѣмецкихъ книгопродавцевъ, съ громкой надписью: Deutsche Buchhandler—Börse, заставила меня глубоко вздохнуть, когда я подумалъ о словянскихъ странахъ и о нашей бѣдной, книжной торговлѣ, которой не достаетъ дѣятельности, скорости и предпрiимчивости. Просвѣщенiе находится у насъ еще не на высокой степени, слѣдовательно мы должны распространять его, если хотимъ, чтобы увеличилась книжная торговля, именно потому, что участь послѣдней зависитъ отъ первой. Если только просвѣщенiе станетъ у насъ на высшую степень и общество будетъ принимать большее участiе въ литературѣ, тогда распространится и книжная торговля, на что, между-прочимъ, не будемъ терять надежды.

На другой день по прiѣздѣ, я оставилъ Липскъ, сѣвши на паравозъ, который черезъ три часа и пятдесятъ минутъ доставилъ насъ въ Дрезденъ, отстоящiй отъ Липска на 15 миль. Желѣзныя дороги будутъ имѣть чрезвычайное влiянiе на общественную жизнь; но мы когда-нибудь поговоримъ объ этомъ обширнѣе.

Дрезденъ (по чешски: Драждяны), городъ при Лабѣ (Elbe), нѣкогда основанный нашими словянскими предками, теперь, кромѣ названiя и лужицкихъ кормилицъ, уже не имѣетъ ничего словянскаго. Мѣстоположенiе его прекрасно. Отлогая возвышенность, протекающая мимо Лаба и прекрасный мостъ, немногимъ чѣмъ отличающiйся отъ моста чешской Праги придаютъ ему необыкновенную прелесть. Порѣкѣ идутъ пароходы; такимъ образомъ изъ Чехъ быстро можно перенестись въ Гамбургъ и въ Нѣмецкое море: какая выгода для торговли! Я провелъ здѣсь нѣсколько прiятныхъ часовъ вмѣстѣ съ моимъ ревностнымъ землякомъ Грабѣтою, придворнымъ капелланомъ, который вызванъ былъ изъ своего отечества къ саксонскому двору. Князь Iоаннъ, будущiй наслѣдникъ престола, учился у него чешскому языку по своей охотѣ и оказалъ въ немъ большiе успѣхи.—Землякъ разсказывалъ мнѣ, что прямодушный князь принялъ подъ свое покровительство словянскiй языкъ въ саксонской Лужицѣ и объявилъ, что будетъ защищать его отъ беззаконнаго притѣсненiя. Нѣсколько лѣтъ тому назадъ, въ саксонскомъ совѣтѣ, разсуждаемо было о непремѣнномъ истребленiи Словянщины въ Лужицахъ; но, благодаря высокому покровительству князя Iоанна, также искреннему усердiю доктора Миллера, тогдашняго министра просвѣщенiя, отклонена была угрожавшая ей опасность; по-крайней-мѣрѣ позволено было преподавать въ начальныхъ училищахъ Законъ Божiй на отечественномъ языкѣ.

się mały, ozdobny domek: w nim pokazują przychodzącym kilka portretów Poniatowskiego i obraz, który wystawia go w téj chwili, kiedy na koniu rzuca się do Elstery, już będąc ranionym. Obraz ten wybornie jest wykonany. Tam że zachowuje się pistolet, z którego książe rzucając się do Elstery, wystrzelił ostatni raz do pruskiego żołnierza, odebrawszy od niego ranę śmiertelną. Tu pochowane były zwłoki walecznego wodza, późniéj przewiezione do Polski i razem ze zwłokami Kościuszki sprowadzonemi z Soloturny, pochowane w Krakowie.

W tutejszym uniwersytecie jeszcze trwały wakacye, i dla tego nie mogłem być w serbskiém uczonóm towarzystwie, które istnieje tu już przeszło sto lat, i w liczbie swoich członków liczy uniwersyteckich słuchaczy. Byłem w niém dopiéro z powrotem. Giełda niemieckich księgarzy z szumnym napisem: Deutsche Buchhandler-Börse, wydobyła z mojéj piersi głębokie westchnienie, kiedy pomyślałem o krajach słowiańskich i o naszym nędznym księgarskim handlu, któremu jeszcze brakuje ruchu, prędkości i przedsiębierstwa. Oświata znajduje się u nas jeszcze nie na wysokim stopniu, a więc powinniśmy rozszerzać jéj granice jeżeli chcemy, ażeby wzniósł się handel księgarski, mianowicie dla tego, że los ostatniego zależy od pierwszéj. Jeżeli tylko u nas oświata dosięgnie wyższego stanowiska, a ogół będzie przyjmował większy udział w literaturze, wtedy powiększy się handel księgarski;—nie traćmy nadziei.

Nazajutrz wyjechałem z Lipska, koleją żelazną, którą w trzech godzinach i pięćdziesięciu minutach dostałem się do Drezna, odległego od Lipska mil piętnaście. Koleje żelazne będą miały nadzwyczajny wpływ na życie powszechne, lecz inną razą obszerniéj o tém powimy.

Drezno po czesku (Drażdjany) miasto nad Labą (Elbą), niegdyś założone przez naszych słowiańskich przodków, teraz oprócz nazwiska i łużyckich mamek, już niema nic słowiańskiego. Położenie jego jest piękne. Pochyłe górzyste miéjsca i Łaba dodają mu niezwykłego powabu. Na Łabie znajduje się piękny most, mało czém różniący się od mostu w Pradze czeskiéj. Po rzece pływają statki parowe, takim sposobem z Czech prędka można dostać się do Hamburga, i morza niemieckiego. Co za korzyść dla handlu!—Przepędziłem tu kilka przyjemnych chwil razem z moim gorliwym ziomkiem Hrabietą, nadwornym kapelanem dworu saskiego, który wezwany był ze swojego kraju. Książe Jan przyszły następca tronu, uczył się u niego języka czeskiego z własnéj chęci, i uczynił w nim wielki postęp. Ziomek opowiadał mi, że łaskawy książę przyjął pod swoję opiekę język słowiański w saskiéj Łużycy, i oznajmił, iż będzie bronić go przed nieprawym uciskiem. Lat kilka temu, na posiedzeniu Saskiéj Administracyjnéj Rady rozprawiano o koniecznóm zniszczeniu Słowiańszczyzny w Łużycach; lecz dzięki wysokiéj opiece księcia Jana, również szczeréj gorliwości doktora Millera, obecnie ministra oświecenia, usuniętém zostało zagrażające niebezpieczeństwo; przynajmniéj pozwolono w elementarnych szkołach wykładać religiją w języku ojczystym. Im rzadziéj zdarzają się w krajach niemieckich przykłady sprawiedliwości względem Słowian, tym więcéj zasługują one na naszą uwagę.

Чѣмъ рѣже случаются примѣры такой справедливости, относительно Словянъ, въ нѣмецкихъ странахъ, тѣмъ болѣе заслуживаютъ они нашего вниманія.

Здѣшніе музеи еще не были открыты, и потому я вскорѣ отправился въ путь, прямо въ Лужицы.

Моя дорога пролегала по лѣсистой, прекрасной странѣ, гдѣ я встрѣчалъ деревни, нѣкогда бывшія словянскими и теперь совершенно онѣмеченныя. — Доказательствомъ тому, что онѣ основаны Словянами, служитъ ихъ мѣстность и самыя, названія, которыя уже теперь или искажаются жителями, или совершенно онѣмечиваются. Еще между простымъ народомъ чаще услышишь словянскія названія, чѣмъ между людьми образованными; да иногда на придорожныхъ столбахъ встрѣчаются первоначальныя названія лужицкихъ деревень и городовъ, и то такія, которыя трудно переиначить или онѣмечить; и потому значеніе ихъ темно для Нѣмцевъ. — Къ такимъ названіямъ принадлежитъ напр. Ратиборъ, а къ совершенно онѣмеченнымъ: Weisig (Бѣла); переиначенныхъ же есть множество; вотъ примѣры: Uist (Уѣздъ); Lohsa, (Лазы); Bautzen (Будешинъ) Görlitz (Згорѣлецъ, Zholerec), и др. Тутъ вспомнилъ я и о Венгріи, гдѣ также переиначиваются и пишутся на придорожныхъ столбахъ наши народныя имена, напр. Бановцы, (Банъ) Озоровцы (Озоръ) и мн. др. Достойно замѣчанія, что эти имена подобнымъ же образомъ употребляются и на латинскомъ языкѣ, какъ бы для того, чтобы болѣе придать имъ латинскій характеръ. Для насъ, Словянъ, очень важно, какъ наша народность всюду, сколь можно, истребляется и изглаживается (*). Продолжая свой путь, я увидѣлъ Слоупско, торчащее на высокой горѣ, по правую сторону. Сердце мое наполнилось горестію, когда я вспомнилъ Колларовъ сонетъ: „Пышное Слоупско, замокъ древнихъ Моковъ" и т. д. Грустно смотрѣть на бренные остатки бытія и славы своихъ родичей; они обращаютъ мысль нашу къ былому счастію и вмѣстѣ съ нимъ къ преходящимъ бѣдствіямъ, давая намъ живѣе чувствовать настоящее положеніе. Когда я сѣлъ въ почтовую карету, чтобы ѣхать далѣе, то нашелъ въ ней двухъ Словянъ, одного по имени Ивана Мужика, будешинскаго обывателя; другаго Станислава Крупинскаго, Поляка и купца изъ Одессы. Они возвращались домой съ липской ярмарки. Эти добрые люди разговаривали между собою по-словянски, каждый на своемъ нарѣчіи. Я сей часъ же завелъ съ ними рѣчь; объяснилъ имъ вкратцѣ взаимныя отношенія ихъ племенъ между собою и потомъ сдѣлалъ подробное сравненіе всѣхъ трехъ нарѣчій; при чемъ они имѣли случай показать свои познанія и быстроту соображеній, потому-что всѣ выводы изъ нашихъ сужденій они переводили съ одного нарѣчія на другое. Мы говорили также о лужицкихъ Сербахъ и о томъ, какъ истребляет-

(*) Нѣмцы, переиначивая словянскія имена, большею частію дѣлаютъ приращеніе въ гласныхъ буквахъ, которое различно во всѣхъ индо-европейскихъ языкахъ и выражается въ Самскритѣ названіями: гуна (первое приращеніе) вридгиј (второе приращеніе) напр. Будешинъ (Bautzen), Лужицы (Lausitz). Это приращеніе происходитъ отъ предшествующей гласной *а* и находится здѣсь на первомъ мѣстѣ. Я привожу это для того, чтобы такимъ образомъ можно было объяснить многія формы и смѣло вывести заключеніе объ ихъ происхожденіи и чистотѣ; напр. по греческ. elipon форма несокращенная, по коренная и первобытная; напротивъ-того cleipon форма измѣненная.

Tutejsze muzea jeszcze nie były otwarte, dla tego wkrótce wybrałem się w drogę, prosto do Łużyc.

Droga przechodziła przez lesisty i piękny kraj, gdzie napotykałem wsie, które niegdyś były słowiańskiemi a teraz zupełnie są zniemczone. Że są założone przez Słowian, potwierdza ich miejscowość, a nawet nazwiska teraz albo przekręcone przez mieszkańców, albo zupełnie zniemczone. Jeszcze międzypospólstwem prędzéj dają się słyszyć nazwiska słowiańskie, jak międzyludźmi ukształconemi; niekiedy na drogowych słupach natrafiają się pierwotne nazwy łużyckich wiosek i miast, ale tylko takie, które trudno przekręcić lub zniszczyć, a ich znaczenie nie jest jasném dla Niemców. Do takich nazwisk należą np. Ratibor, zaś do zupełnie zniemczonych: Weissig (Biała), przekręconych jest mnóstwo; oto przykłady Uist, Ujezd) Lohsa (Łazy). Bautzen (Budeszyn), Gorlitz (Zholerec) i t p. Przypomniałem tu sobie i Węgry, gdzie także przekręcają i piszą na drogowych słupach nasze krajowe nazwy, np Banowy (Ban), Ozorowcy (Ozor) i w. in. Godném jest uwagi, że nazwy te w podobny sposób używają się i w języku łacińskim, niby dla nadania im więcéj charakteru łacińskiego. Dla nas Słowian, bardzo jest rzeczą, ważną uważać, jak nasza krajowość wszędzie niszczy się i zgładza (*). Odbywając daléj podróż, postrzegłem Słoupsko stérczące na wysokiéj górze, z prawéj strony. Serce moje napełniło się żalem, gdy przypomniałem sonet Kollara: »Pyszne Słoupsko, zamek dawnych Moków« i t. d.« Smutno patrzyć na odkwitłe szczątki życia i chwały naszych współplemienników; one zwracają myśl naszą do upłynionego szczęścia i razem do mijających nieszczęść, dając nam mocniéj czuć stan obecny. Kiedy udając się w dalszą podróż wsiadłem do pocztowéj karety, znalazłem w niéj dwóch Słowian, jednego na imie Jana Mużyka, mieszkańca Budeszyna, drugiego Stanisława Krupińskiego, Polaka, kupca z Odessy, oba wracali do domu z lipskiego jarmarku. Ci dobrzy ludzie rozmawiali z sobą po słowiańsku, każdy w swém narzeczu. Natychmiast przyłączyłem się do ich rozmowy; pokrótce wytłumaczyłem im wzajemne ich plemion stosunki, i potém zrobiłem szczegółowe porównanie wszystkich trzech narzeczy; przy czém mieli oni sposobność okazać swoje wiadomości i zdolności, ponieważ wszelkie wnioski swoje zaraz tłumaczyli z jednego narzecza na drugie. — Mówiliśmy także o łużyckich Serbach i o tém, jak ich język ginie, na co ze smutkiem zgadzał się będący razem z nami Łużyczanin utyskując, że Słowiańszczyzna ulega wytępieniu różnemi sposobami, już to gwałtownem zaprowadzeniem Niemczyzny do wszystkich szkół, już to postanowieniem nie przyjmować do sądownictw podań w języku serbskim i t. p; nakoniec dodał, że w żadnym języku tak dobrze nie mogę modlić się do Boga, jak w ojczystym, i dla tego nigdy nie chodzi do kościo-

(*) Niemcy, przekręcając imiona słowiańskie, po większéj części robią dodatek w samogłoskach, który jest rozmaitym we wszystkich indo-europejskich językach, i wyraża się w samskrycie przez nazwy guna (pierwsze stopniowanie); wridhi (drugie stopniowania); np Budeszyn (Bautzen) Łużycy (Lausitz), To stopniowanie powstało od poprzedzającéj samogłoski a i znajduje się na pierwszem miejscu. Przytaczam to dla tego, ażeby w taki sposób można było objaśnić wiele form, i śmiało zrobić wniosek o ich pochodzeniu i czystości, np. w greck. elipon jest forma nieskrócona, lecz pierwiastkowa; zaś cleipon forma zmieniona.

ся ихъ языкъ, въ чемъ съ прискорбіемъ сознавался бывшій съ нами Лужичанинъ и сожалѣлъ, что Словянщина изглаживается разными способами: то насильственнымъ введеніемъ Нѣметчины во всѣ училища то постановленіемъ не выслушивать въ судѣ жалобъ на сербскомъ языкѣ и т. п; наконецъ прибавилъ, что онъ ни на одномъ языкѣ такъ хорошо не можетъ молиться Богу, какъ на отечественномъ, почему никогда не ходитъ въ нѣмецкую церковь, но всегда охотно присутствуетъ при сербскомъ Богослуженіи. Вмѣстѣ съ нами была также одна Нѣмка изъ Лужицъ, которая ничего не понимала по-сербски. Она стала жаловаться на неблагочестіе сербскаго народа, который въ Опицахъ, въ верхне-лужицкомъ мѣстечкѣ, во-все не ходитъ въ церковь, когда служба совершается по-нѣмецки, и толпами тѣснится въ ней тогда, когда она совершается на сербскомъ языкѣ. Я удивлялся ея словамъ и замѣтилъ ей всю ничтожность ея сужденій, подумавши про-себя, что наша почтовая карета въ маломъ видѣ представляла то, какъ поступаетъ съ нами свѣтъ и каковы его сужденія объ насъ, сужденія, которыя изъ непріязни, или легкомыслія нашихъ сосѣдей, уже сдѣлались столь обыкновенны въ этомъ образованномъ свѣтѣ. Черезъ три часа ѣзды отъ Будешина я уже услышалъ сербскій языкъ и узналъ одушевленныя, пріятныя словянскія лица. При взглядѣ на нихъ я исполненъ былъ какой-то грустной радости, думая, что эти лица вскорѣ совершенно измѣнитъ холодный отпечатокъ чужеземщины, уже пробивающійся на нихъ. Въ тотъ же день, по выѣздѣ моемъ изъ Дрездена, я прибылъ въ Будешинъ, гдѣ простился съ прежнимъ моимъ спутникомъ Крупинскимъ, который поѣхалъ далѣе, и получилъ отъ другаго моего спутника, Мужика, приглашеніе посѣтить его во время моего пребыванія въ Будешинѣ.

Будешинъ, главный городъ верхней саксонской Лужицы, съ 10,000 жит., при рѣкѣ Спровѣ (Spree) отличается прекраснымъ мѣстоположеніемъ. Онъ окруженъ горами и холмами, которые къ востоку и сѣверу значительно возвышаются и до-сихъ-поръ носятъ словянскія названія, какъ то: Чернобогъ, Пращица и др. Около нихъ сохранилась еще словянская народность въ своей чистотѣ, не смотря на то, что чужеземщина грозитъ ей опасностію изъ главнаго города. Первымъ намѣреніемъ моимъ было посѣтить здѣшняго священника Андрея Лубенскаго, ревностнаго Серба, написавшаго предисловіе къ Зейлеровой сербской грамматикѣ. Онъ меня принялъ очень радушно и радовался, что и отдаленные Словяне принимаютъ участіе въ своихъ лужицкихъ братьяхъ, о которыхъ я услышалъ отъ него много печальнаго. Онъ разсказывалъ мнѣ также, что мѣщане и зажиточные обыватели ежедневно болѣе и болѣе онѣмечиваются, прочутъ въ Нѣмцы своихъ дѣтей, и что народный языкъ незамѣтно ограничивается только сельскими хижинами, находя въ нихъ убѣжище отъ угрожающаго ему истребленія. Онъ съ прискорбіемъ также замѣтилъ, что, со времени его дѣтства, многіе поселяне совершенно онѣмечились, и что Богослуженіе, совершавшееся прежде на сербскомъ языкѣ, теперь совершается на нѣмецкомъ.

Окончаніе слѣдуетъ.

la niemieckiego, lecz zawsze chętnie bywa na serbskiém nabożeństwie. Razem z nami była także jakaś Niemka z Łużyc, która nic nie rozumiała po serbsku. Zaczęła uskarżać się na niebogobojność ludu serbskiego, który w Opicach, miasteczku górno łużyckiem, wcale nie chodzi do kościoła, kiedy nabożeństwo odbywa się po niemiecku, a tłumem ciśnie się do niego, kiedy odbywa się w języku serbskim. Zdziwiony bylem jéj słowy i dałem uczuć całą nikczemność takich mniemań, pomyślawszy sobie, że nasza pocztowa kareta w małym rozmiarze wyobrażała, jak z nami postępuje świat, i jaki jest sąd jego względem nas, sąd, który z powodu nieprzyjaźni lub lekkomyślności naszych sąsiadów już stał się nader zwyczajnym w tym cywilizowanym świecie. Po trzech godzinach jazdy od Budeszyna już usłyszałem mowę serbską i poznałem ożywione, przyjemne słowiańskie twarze. Widząc je, przejęty jakąś tęskną radością, myslałem, że twarze te wkrótce zmienione zostaną przez zimne napiętnowanie obczyzny, które się już na nich znaczy. W tymże dniu po wyjeździe z Drezna, stanąłem w Budeszynie. Tam pożegnałem się z towarzyszem podróży Krupińskiem, który w dalszą udał się podróż, i zaproszony zostałem od drugiego mojego towarzysza Mużyka, abym go odwiedził, nim wyjadę z Budeszyna.

Budeszyn, główne miasto górnéj saskiéj Łużycy, ma 10,000 mieszk., przy rzece Sprowie (Spree), odznacza się pięknem położeniem. Otoczony jest górami i pagórkami, które na wschód i północ znacznie się wznoszą, i dotąd mają słowiańskie nazwania, np. Czernobog, Praszyca i in. Naokoło nich jeszcze pozostała słowiańska narodowość w swojéj czystości, chociaż obczyzna zagraża jéj niebezpieczeństwem z głównego miasta. Pierwszym zamiarem moim było odwiedzić tutejszego głównego kapłana Andrzeja Łubińskiego, gorliwego Serba, autora przedmowy do serbskiéj grammatyki Seilera. Przyjął mię bardzo gościnnie i cieszył się że i oddaleni Słowianie pamiętają o swoich łużyckich braciach, o których usłyszałem od niego wiele smutnych wieści. Opowiadał mi także, że mieszczanie i zamożni obywatele coraz więcéj tracą swojskości, wychowywują na Niemców dzieci swoje, że mowę ojczystą tylko w wiejskich chałupach słyszeć można bo tam znajduje schronienie przed grożącą zagładą. Ze smutkiem także zrobił uwagę, że od czasów jego dzieciństwa, większa część wieśniaków zupełnie uległa wpływowi cudzoziemczyzny, i że nabożeństwo, które dawniéj odbywało się w języku serbskim, teraz odbywa się w niemieckim.

Zakończenie nastąpi.

БИБЛІОГРАФІЯ. BIBLIOGRAFIA.

I. Польская литература.

Домашніе Очерки, Соч. К. В, Войцицкаго. Варшава, 1842, въ 12 4 тома.

Почтенный собиратель своей отечественной старины, оказавшій ей столько услугъ, снова обогащаетъ ее своими Очерками. Вообще труды г. Войцицкаго составляютъ драгоцѣнный матеріалъ для писателя-художника, который, придавши имъ краски и свѣтло-тѣнь, можетъ воссоздать прекрасную картину минувшихъ временъ. Т. I. заключаетъ въ себѣ: очерки изъ преданій шляхетскихъ, живо характеризующіе вѣкъ, какъ на пр. Нападеніе; очерки историческіе, относящіеся къ домашней жизни, очень важные, касательно польской старины. Во II. т. заключаются очерки изъ народныхъ преданій, изъ которыхъ особенно любопытны поэтическія преданія о птицахъ, деревьяхъ, зельяхъ, цвѣтахъ и животныхъ. III. томъ заключаетъ въ себѣ очерки біографическіе, изъ которыхъ особенно замѣчателенъ очеркъ Августа II. Въ IV. т заключаются очерки семейные и библіографическіе. Послѣдніе состоятъ изъ перепечатанныхъ сочиненій старинныхъ писателей, которыя теперь уже очень рѣдки.

Мы не распространяемся здѣсь о новомъ трудѣ Войцицкаго, потому что нашъ почтенный археологъ г. Мацѣевскій написалъ для насъ статью: Объ ученыхъ трудахъ Г. Войцицкаго съ замѣчаніемъ на труды Г. Сахарова. Мы помѣстимъ ее въ Денницѣ по кончаніи Путешествія въ Лужицы.

I. Literatura polska.

Zarysy Domowe, napisał K. W. Wojcicki. Warszawa, 1842 in 12 4 tomy.

Zasłużony w polskiéj literaturze szanowny zbieracz krajowych pamiątek znowu przydał znakomite dary dla ich zbogacenia wydaniem swoich Zarysów. W ogóle pisma p. Wojcickiego stanowią drogi materyał dla artysty pisarza, który te przeszłości zabytki ozdobi kolorem, cieniem, światłem wystawi historyczny obraz minionych wieków T. I. obejmuje zarysy z podań szlacheckich: są one bardzo charakteryzujące wiek, jak np. Napad. Zarysy historyczne tyczące się życia domowego, są wielkiéj wagi dla zbiorów starożytności polskich. W tomie II Zarysy z podań ludu: najinteresowniéjsze są poetyczne podania o ptakach, drzewach, ziołach, kwiatach i zwierzętach. Tom III. zawiéra zarysy biograficzne, najważniejszy Augusta II. T. IV. składają zarysy z domowego życia; a nadto zarysy bibliograficzne; przedruki z dawnych pisarzy, których dzieła już dziś są bardzo rzadkie.

Téj nowéj pracy p. Wojcickiego nie rozbieramy tu w obszerności, ponieważ nasz szanowny archeolog P. Maciejowski napisał dla nas artykuł: O pracach naukowych p. Wojcickiego z uwagą na dzieła p Sacharowa, który umieszczonym będzie w Jutrzence, po ukończeniu Podróży do Łużyc.

II. Чешская литература.

Archiv c'esky, c'ili Stare Pjsemné Památki c'eské'i Morawské. Djl prwy. Swazek 5. W Praze, 1841, (Чешскій Архивъ или Древніе Чешскіе и Моравскіе Письменные Памятники. Отдѣленіе первое. Связка 5. Прага, 1841, въ 4, стр. 479-612).

Какъ въ русскихъ, такъ и въ польскихъ журналахъ, мы уже говорили о первыхъ 4 связкахъ этого Архива; теперь лежитъ передъ нами пятая и послѣдняя связка перваго отдѣленія или тома. Не льзя не замѣтить безпримѣрной ревности почтенныхъ издателей, приступившихъ къ выполненію такого труда, за который могла бы взяться только какая-нибудь академія, или по-крайней мѣрѣ ученое общество. Это просто достохвальный подвигъ въ современномъ Словянствѣ.

Эта пятая связка столь же любопытна для ученыхъ, какъ и предыдущія. Она содержитъ въ себѣ: А. Продолженіе книги Стараго Пана изъ Розенберка; Б. Короли Георгій и Матвей (1470 г). В) Реестры королевскихъ и общественныхъ записей (1453-1452 г. Г) Реестръ письменныхъ памятниковъ, заключающихся въ 1-мъ томѣ, и Д) Алфавитный указатель собственныхъ и мѣстныхъ именъ.

II. Literatura czeska.

Czeskie Archiwum, czyli Dawne Piśmienne Pomniki Czeskie i Morawskie. Oddział I. Poszyt 5, W Pradze 1841, in 4, od 479 do 712 str. (tytuł w oryginale p. na lewéj stronie).

Tak wpismach rossyjskich, jak w polskich mówiliśmy o czterech poszytach teraz mamy 5 i ostatni poszyt 1go oddziału lub tomu. Widoczną jest bezprzykładna gorliwość szanownych wydawców. Wzięli się do wykonania takiéj pracy, któréj wydołaćby mogła tylko jaka akademia lub przynajmniéj uczone towarzystwo, i trzeba powiedzieć prawdę wykonali ją z chlubą. Jest to chwalebny czyn dla spółczesnéj Słowiańszczyzny.

Ten 5 poszyt również jest ciekawy dla uczonych, co i poprzedzające. Mieści A. Ciąg dalszy księgi Starego Pana z Rosenberga, B. Królowie Jerzy i Mateusz w Morawie (r 1470), C. Rejestra zapisów królewskich i publicznych r. 1453 i 1454) Rejestra; l Rejestr piśmiennych pomników zawierających się w tomie I; 2) Rejestr imion własnych i miejscowych.

III. Лужицко-сербская литература.

Pjesnic'ki hornych a dolnych łužyskich Serbow etc. wudate wot Leopolda Hawpta a Jana Ernsta Smolerja (Пѣсни верхне-и нижне-лужицкихъ Сербовъ и проч., изданныя Леопольдомъ Гавптомъ и Иваномъ Эрнестомъ Смолеремъ. Отдѣленіе первое. Пѣсни верхне-лужицкихъ Сербовъ. Гримма, 1841, въ 4. Вышла первая связка, состоящая изъ 80 страницъ и заключающая въ себѣ 49 пѣсенъ съ напѣвами и нѣмецкимъ переводомъ. Къ нимъ присоединены будутъ

III. Literatura łużycko-serbska.

Pieśni górno-i dolno-łużyckich Serbów etc. Oddział piérwszy Grimma, 1841, in 4: (Tytuł w oryginale p. na lewéj stronie). Wyszedł już zeszyt piérwszy składający się z 80 stronnic i zawierający 49 pieśni, z notami i tłumaczeniem niemieckiem. Do tego wydania dołączone będą objaśnienia, opisy zwyczajów, i obyczajów powieści, legendy i przysłowia ludu serbskiego. P. Smoler do zbioru tych pieśni napisał nader ciekawą przedmowę, którą podamy do wiadomości naszym czy-

римѣчанія, описаніе нравовъ и обычаевъ, сказки, легенды и пословицы сербскаго народа. Г. Смолерь написалъ къ этимъ пѣснямъ очень любопытное предисловіе, съ которымъ мы познакомимъ нашихъ читателей въ одномъ изъ слѣдующихъ нумеровъ Денницы. Мы, Русскіе, должны обратить особенное вниманіе на лужицко-сербское нарѣчіе, потому-что оно во многихъ отношеніяхъ представляетъ разительное сходство съ нашимъ языкомъ, сходство, какого не встрѣчаемъ въ прочихъ словянскихъ нарѣчіяхъ. Прибавьте еще къ этому, что напѣвы лужицко-сербскихъ пѣсень иногда до такой степени сходны съ напѣвами русскихъ, что не видишь между ними никакого различія. Фактъ необыкновенный и заслуживающій внимательнаго изслѣдованія!

Замѣтимъ вообще о лужицко-сербскихъ пѣсняхъ что нѣкоторыя изъ нихъ уже утратили самобытность и проникнуты германскимъ духомъ, хотя въ музыкѣ и сохранили характеръ чисто-словянскій.

telnikom w jednym z następujących numerów *Jutrzenki* Rossyanie powinni zwrócić szczególną uwagę na narzecze łużycko-serbskie, dla tego właśnie, że pod wielu względami przedstawia uderzające podobieństwo do ich języka, podobieństwo, jakiego nie znajdujemy w innych narzeczach Słowiańskich. Dodajmy do tego, że nuta łużycko-serbskich pieśni czasem do takiego stopnia podobna jest do wielkoruskich, że wcale pomiędzy niemi żadna różnica nie zachodzi. Fakt osobliwy i zasługujący na głęboką uwagę!

Zrobimy ogólną uwagę o pieśniach łużycko-serbskich, że niektóre z nich już utraciły swoję samodzielność i przejęte są duchem germańskim, chociaż zachowały charakter czysto-słewiańskéj muzyki.

СМѢСЬ.

ИЗВЛЕЧЕНІЕ

изъ письма В. В. Ганки къ редактору, изъ Праги, 5 (17) Декабря.

. . . . . . Вы желали, чтобы я извѣстилъ васъ о новыхъ произведеніяхъ чешской литературы. Съ удовольствіемъ разскажу вамъ все, что я узналъ; впрочемъ, наши говорятъ, что невѣдѣніе въ грѣхъ не ставится, и такъ не моя вина, если мои извѣстія будутъ недостаточны.

Не смотря на множество утѣснительныхъ обстоятельствъ, сила дѣятельности въ нашемъ народѣ еще не истощилась; но юное деревцо требуетъ поддержки, чтобы твердо устоять въ борьбѣ съ вѣтрами, вьющими на него со всѣхъ сторонъ; кромѣ-того, чѣмъ выше оно возрастаетъ, тѣмъ легче сламываютъ его; отъ корня же или не произрастаетъ ничего, или скудно будетъ пробиваться негодная трава. Въ Россіи подпорою всему служитъ Дворъ, дворянство и купечество; въ Польшѣ шляхта и мѣщанство, въ Чехахъ низшее духовенство и поселяне. И такъ неудивительно, что нашъ Властимилъ клонится къ упадку, а наша Денница угасаетъ. Дай Богъ, чтобы за то Музейникъ удержался и укрѣпился. Съ новаго года онъ опять будетъ выходить книжками въ 10 печатныхъ листовъ. Излишне было бы описывать в мъ все, что у насъ вышло изъ печати, потому-что вамъ это извѣстно изъ нашихъ журналовъ, которые вы почти всѣ получаете Мнѣ остается упомянуть вамъ о томъ, что еще печатается и что приготовляется къ печати. На дняхъ выходитъ гомерова Иліада, переведенная гекзаметрами Выльчкомъ (нѣкоторыя ея пѣсни уже переведены у насъ прежде). Печатается общенародная физика Сметаны, сочиненіе, написанное основательно; что касается до ея терминологіи, то она разсмотрѣна и окончательно утверждена въ собраніи Чешской Матицы. Г. Томекъ приготовилъ къ изданію всеобщую исторію для дѣтей, написанную слогомъ легкимъ и заключающую въ себѣ нравственныя поученія. Онъ же началъ теперь писать въ подобномъ родѣ исторію чешскаго королевства. Г. Славоміръ Тамичекъ занимается всеобщею исторіею для взрослыхъ. Кажется, это будетъ сочиненіе критическое, подробное и написанное прекраснымъ, чистымъ слогомъ Въ королевско-чешскомъ ученомъ обществѣ, которое до-сихъ-поръ издавало свои труды на нѣмецкомъ языкѣ, собирались голоса: должны ли также быть допускаемы разсужденія на отечественномъ языкѣ? Какъ вдругъ, къ своему безчестію, вызвался одинъ голосъ противъ этого . . . : .

Г. Юнгманнъ уже печатаетъ: разсужденіе о чешскихъ рукописяхъ Ѳомы Штитнаго, Христіанское Поученіе и разборъ рукописи Священника Іоанна Бехиньки. Г. Челяковскій, который собирается въ Берлинъ для занятія тамъ каѳедры словянской литературы, печатаетъ разсужденіе о словянскихъ пословицахъ и разборъ древней рукописи о семи слѣдахъ (o sedmi stupech); Г. Шафаржикъ, разборъ виттемберской и олешницкой псалтири, также разсужденіе о Словянахъ разіанской долины и о Словянахъ фурланскихъ; (Friaul) (*); г. Палацкій—критическое, на рус-

(*) Преждэ **Forum Julii** теперь **Cividale** въ Илиріи. Замѣчательно, что и у Нестора встрѣчается имя Фурланцевъ, переименначенное въ Корлязи. (См Др. Шафар.) Редакт.

ROZMAITOSCI.

WYCIĄG

z listu W. W. Hanki do redaktora, z Pragi, 5 (17) Grudnia 1841.

. . . . Życzyłeś Pan abym udzielił mu wiadomości o nowych płodach literatury czeskiéj; z przyjemnością opowiem Panu wszystko, o czém dowiedziałem się, zresztą jak u nas mówią, — że niewiadomość grzechu nie czyni, a więc nie moja wina, jeżeli moje wiadomości będą niedostateczne. —

Pomimo mnóstwa uciemiężających okoliczności, siła działalna w narodzie naszém jeszcze nie osłabła; lecz młode drzewko potrzebuje podpory, ażeby mogło niezachwianie utrzymać się w walce z wiatrami, które obwiewają je ze wszystkich stron; prócz tego im wyżéj wzrośnie, tem łatwiéj łamią je, zaś od korzeni albo nic nie wyrośnie, albo po ziemi przedzierać się będzie zielsko. W Rossyi podporą wszystkiego jest Dwór, dworzaństwo i kupiectwo, w Polsce szlachta i mieszczaństwo, w Czechach niższe duchowieństwo i wieśniacy. I tak nic niema dziwnego, jeżeli nasz **Wlastimil** podupada a nasza Jutrzenka gaśnie. Daj Boże, ażeby **Muzejnik** utrzymał się i wzmocnił. — Od nowego roku znowu będzie wychodził poszytami z 10. arkuszy druku. Zbytnią rzeczą byłoby donieść Panu o wszystkiém, co wyszło z druku, dla tego że nasze pisma, które Pan prawie wszystkie odbierasz, dają o tém wiadomość Pozostaje mi uczynić wzmiankę o tém, co jeszcze drukuje się, a co gotuje się do druku. W tych dniach wyjdzie Iliada Homera, tłumaczona heksametrem przez Wilczka (niektóre jéj pieśni już mieliśmy dawniéj). Jest w druku Popularna Fizyka Smietany dzieło napisane gruntownie, co się zaś tyczy jéj terminologii, ta już jest przejrzana i stanowczo przyjęta na posiedzeniu **Czeskiéj Matki** (towarzystwa). — P. Tomek gotuje do druku historyją powszechną dla dzieci; napisana jest lekkim stylem i zawiera w sobie moralną naukę. Tenże zaczął teraz pisać w podobnym rodzaju historyją królestwa Czeskiego P. Sławomir Tomiczek trudni się historyją powszechną dla dorosłych. Zdaje się, że to będzie krytyczne, dokładne i pięknym czystym stylem napisane dzieło. W królewsko-czeskiém uczoném towarzystwie, które dotąd wydawało akta w języku niemieckim, głosowano, czy mają także być przyjmowane rozprawy w języku ojczystym. Na swoję hańbę, dał się słyszeć głos przeciwko temu . . . . .

P. Jungman już drukuje rozprawę: o czeskich rękopismach Tomasza Sztitnego, Naukę Chrześciańską i Rozbiór rękopismu księdza Jana Bechyńki. — P. Czelakowsky, który wybiera się do Berlina na słowiańską katedrę, drukuje rozprawę o przysłowiach słowiańskich i rozbiór dawnego rękopismu **O siedmiu śladach**; P. Szafarzyk, ogłasza Rozbiór Psalterza Wittemberskiego i Oleśnickiego, także rozprawę o Słowianach doliny resiańskiéj i o Słowianach furlanskich (Friaul) (*). — P. Palacky krytyczne na źródłach rossyjkich zasadzone śledzenie o Ku-

(*) Dawniéj **Forum Julii**, teraz **Cividale**, w Illiryi. Godnym jest uwagi, że i u Nestora napotykamy nazwę **Furlanców**, przeistoczoną w **Korlazi**. Redakt.

скихъ источникахъ основанное, изслѣдованіе о Кунигундѣ, королевѣ чешской и супругѣ Пршемысла Отокара II.; г. Коубекъ о духѣ чешскаго языка и объ отношеніяхъ его къ прочимъ словянскимъ нарѣчіямъ; также кртическій разборъ сочиненія Лукашевича „О церквахъ чешскихъ братьевъ въ древней Великой Польшѣ.“—Я же готовлю разсужденіе о древнемъ чешкомъ календарѣ, называемомъ по латынѣ sisiojanus и библіографическое обозрѣніе источниковъ древняго права въ Чехахъ и Моравѣ. —Сообщу вамъ кое-что изъ письма г. Срезневскаго, котороея получилъ въ одинъ день съ вашимъ: „О книгахъ, издаваемыхъ въ Сербіи, а не въ Венгріи, можно сказать мало хорошаго, хоть и не мало выходитъ книгъ. О переводахъ я умалчиваю, а между прочими отраслями литературы самая цвѣтущая—періодическія изданія: 1. Бачка Вила (въ Новомъ—Садѣ); первая книжка вышла, вторая печатается; редакторъ ея —Іоанновичъ, а издатель Киріаковичъ ; 2 Сербска Пчела или Новине, Цвѣтникъ за годину 1841; изд. Павломъ Стаматовичемъ. Это уже 12 книжка, любопытная не менѣе прежнихъ; 3) Новый Сербскій Лѣтопись за годину 1841, у Пешти, Ч. I. 176., Ч. II., 178 Редакцію принялъ докт. Суботичъ; онъ молодъ, образованъ, любитъ литературу, не грѣшитъ направленіемъ; остается трудиться“

nigundzie, królowej czeskiéj, małżonce Przemysła Otokara II; P. Koubek — O duchu języka czeskiego i o stosunkach jego z innemi słowiańskiemi narzeczami; oraz krytykę i rozbiór dzieła p. Łukaszewicza. «O kościołach braci czeskich w dawnéj wielkiéj Polsce» Zaś przeze mnie przygotowana jest rozprawa o dawnym czeskim kalendarzu, który po łacinie ma tytuł Cisiojanus, i Przegląd bibliograficzny źródeł dawnego Prawa w Czechach i Morawii. Udzielę Panu cokolwiek z listu p. Sreźniewskiego, który odebrałem jednęgo dnia z pańskim: «O książkach sarbskich wydawanych nie w Serbii, lecz w Węgrzech, mało dobrego można powiedzéć, chociaż i nie mało książek wychodzi. O tłumaczeniach nic nie mówię, zaś między innemi gałęziami literatury najwięcéj kwitną pisma czásowe: 1. Baczka Wila [w Nowym Sadzie] piérwszy zeszyt wyszedł, drugi drukuje się; redaktorem jest — Joannowicz, a wydawcą Kiriakowicz; 2. Serbska Pezeła ili Nowine, Cwétnik za godinu 1841; wyd. Paweł Stamatowicz. Jest to już 12 część, ciekawa nie mniej od poprzednich. 3°. Nowyj Serbskij Letopis za godinu 1841., w Peszti, cz I. 176. cz. 178. Redakcyją wziął na siebie Dr. Suboticz; człowiek młody, ukształcony w literaturze, sumiennie postępuje; pozostaje tylko pracować.

P S. Варшавская Библіотека—журналъ прекрасный. Дай ему Богъ всевозможнаго успѣха! Я чрезвычайно радовался, что въ Варшавѣ явилось подобное изданіе.

P S. Bibliotèka Warszawska jest piękne pismo; — daj mu Boże wszelkiego powodzenia! — Wielką miałem radość, że w Warszawie znowu wychodzi coś podobnego.

Лужицко-сербская Денница.

Редакторъ недавно получилъ изъ Вратиславы (Breslau) письмо отъ г. Пуркинье, который увѣдомляетъ его объ изданіи газеты на лужицкосербскомъ нарѣчіи, подъ названіемъ: Денница (Jutrnic'ka, Nowiny za Serbow), выходящей подъ редакціею г. Іордана и издаваемой книгопродавцемъ Веллерьецомъ.

Такимъ образомъ это уже четвертая Денница въ Словянствѣ (иллирійская, издав. въ Горватіи докт. Гаемъ, чешская, изд. въ Прагѣ, и наша) Привѣтствуемъ же Сербскую Денницу отъ всего сердца!—Г. Пуркинье прислалъ намъ также 1 нумеръ этой газеты, который содержитъ въ себѣ слѣдующія статьи: вступленіе, пѣсня Борщана, розовая почка (разсказъ), смѣсь и извѣстія о новыхъ книгахъ. Редакторъ въ своемъ вступленіи, объяснивши пользу періодическихъ изданій, съ слѣдующими словами обращается къ своимъ землякамъ, жалующимся на недостатокъ подобныхъ изданій на своемъ отечественномъ языкѣ. „Ты правъ, сербскій братъ мой точно, такъ было до сихъ-поръ; но—такъ было и больше не будетъ, другъ мой!—Уже исчезъ мракъ ночи, который покрывалъ Сербовъ,—новый день наступаетъ для нихъ . . . . Многіе мужи, вѣрные сыны нашей сербской матери (т. е. отчизны), вѣрные подданные нашего саксонскаго короля, посредствомъ меня взываютъ ко всѣмъ Сербамъ: Да взойдетъ новое сербское солнце и озаритъ наши лужицкія горы! Да будемъ ходитъ во свѣтѣ, подобно Апостолу, вооруженные Мудростію и препоясанные мечемъ Святой Правды.“

„Придите же, друзья мои, и внемлите этому призыву. —То не голосъ легкомысленной самонадѣянности, или ропотъ высокомѣрія,“ и т. д.

Łużycko-serbska Jutrzenka.

Redaktor niedawno otrzymał z Wrocławia list od p. Purkinjego, w którym donosi o wydaniu w Budyszynie pisma w języku łużycko-serbskim pod tytułem: Jutrzenka (Jutrnicka Nowiny za Serbow), redakcyi p. Jordana, wydania księgarza Wellercca. Jest to już czwarta Jutrzenka w słowiańszczyznie (illiryjska wyd. przez dokt. Gaja w Horwatsku, czeska wyd w Pradze; i nakoniec—nasza). Witamy Serbską Jutrzenkę z całego serca! — P. Purkinje nadesłał nam także Nr I tego pisma (składający się z pół arkusza), który mieści następujące artykuły; Wstęp, piosnka przez Borszczana, Pączek różowy (powiastka), rozmaitości i doniesienia o nowych dziełach. — Redaktor we wstępie swoim wykazawszy korzyść pism peryodycznych, tak się odzywa do swoich ziomków, uskarżających się na brak pism w swoim języku: «Masz słuszność, mój Serbski bracie; tak w saméj rzeczy było a więcéj już nie będzie, mój przyjacielu! — Już znikła ciemność nocy, która okrywała Serbów,—dzień nowy nadchodzi dla nich. — Mężowie, wierni synowie naszéj serbskiéj matki, wierni poddani naszego saskiego króla, wołają przeze mnie do wszystkich Serbów: Niech zniknie ciemnota! niech wzejdzie nowe serbskie słońce i oświeci nasze łużyckie góry! Będziemy chodzili w świetle, jak ów Apostoł. uzbrojeni Mądrością i opasani mieczem Swiętéj Prawdy.

«Przyjdźcie więc, moi przyjaciele, i usłuchajcie tego głosu, — nie jest to głos lekkomyślnéj niepokory lub szemranie pychy, i t. d.

НОВОСТИ.

Польская литература. Вышелъ III. томъ Исторіи Польской Литературы г. Вишневскаго (Краковъ, 1841, въ 8, стр. XVI и 512). Мы намѣрены особо заняться имъ, какъ замѣчательнымъ явленіемъ въ современной польской литературѣ.—Г-жа Краковъ издала Подснѣжникъ новогодникъ на 1842 г., составленный изъ сочиненій дамъ (Варшава 1842, въ 18, стр. 321). Однажды мы уже имѣли удовольствіе говорит

о прекрасномъ талантѣ г-жи Краковъ, которая занимаетъ почетное мѣсто въ числѣ варшавскихъ дамъ, обогащающихъ польскую литературу. Въ Подснѣжникѣ за нынѣшній годъ мы читали съ истиннымъ наслажденіемъ двѣ повѣсти самой издательницы: Татарская Плѣнница и Могила Бедуина, написанныя съ тѣмъ необыкновеннымъ исскуствомъ которое всегда отличаетъ произведенія г-жи Краковъ. Мы встрѣтили въ этомъ Подснѣжникѣ другое знаменитое имя въ польской литературѣ; имя, г-жи Земѣнцкой, которой статья: Семейная жизня очень намь понравилась. — Свѣтъ и Добродѣтель г-жи Брониславы (имя вымышленное), изобличаетъ юный талантъ, подающій о себѣ прекрасныя надежды. Лучшія стихотворенія написали: Юзефа Прусѣцкая и Валентина Трояновская — Упоминаемъ здѣсь о другомъ пріятномъ явленіи въ польской литературѣ, о Стихотвореніяхъ Прусѣцкой (Варшава, 1841, въ 12, стр. 223), ознаменованныхъ истиннымъ талантомъ. Въ нихъ нашли мы и свѣтлую мысль, изящно выраженную, и чувство, вырвавщееся изъ глубины души. Несправедливо осудили ихъ нѣкоторыя варшавскіе критики. Очень сожалѣемъ, что, ограничиваясь только библіографіею, мы неможемъ заняться особымъ и подробнымъ разборомъ, какъ стихотвореній г-жи Прусѣцкой, такъ и Подснѣжника.

Теперь въ одной Варшавѣ выходитъ 20 періодическихъ изданій: I. Варшавская Библіотека, (N I уже вышелъ Въ немъ помѣщена превосходная и глубокомысленная статья г. Либельта о нѣмецкой литературѣ) II. Пиллигримъ (журналъ философіи, исторіи и литературы, издаваемый подъ редакціею г-жи Элеоноры Земѣнцкой. (N I. вышелъ и заключаетъ въ себѣ: взглядъ на философію наукъ; Байронъ, буря, отрывокъ изъ путешествія женщины (статья превосходная, отрывокъ изъ Освобожденнаго Ерусалима, и проч.) III. Ученое обозрѣніе. IV. Лѣтописи литературной критики. V. Варшавское Обозрѣніе VI. Надвислянинъ. VII. Религіозно-нравственный Памятникъ. VIII. Сильванъ, журналъ лѣсоводства. IX. Записки Варшавскаго Медицинскаго Общества X Земледѣлецъ. XI. Магазинъ Модъ. XII Le Glaneur de Varsovie. XI I Оффиціальная Газета (на русскихъ и польск яз) XIV. Варшавскій Курьеръ XV Ежедневная Газета. XVI Варшавская Газета XVII Купеческій, промышленный и земледѣльческій Корреспондентъ (прибавленіе къ Варш. Газетѣ) XVIII Всеобщая Газета. XIX Литературный Памятникъ (прибавленіе къ Всеобщ. Газетѣ) и на конецъ XX. Денница.

NOWOŚCI

Z Literatury rossyjskiéj.

Wyszedł tom II. Materyałów dla Statystyki Cesarstwa Rossyjskiego;
ogromny tom składający się z 800 Str. i zawierający mnóstwo nieoszaco-
wanych statystycznych wiadomości. Zamieszczony w niém Przegląd da-
wnych ruskich gmachów i innych pomników mógłby sam stanowić osobne
ciekawe dzieło. Sinolog Mnich Jakinf zajął się wydaniem swoiéj wiel-
kiéj uczonéj pracy, zawierającéj opis statystyczny cesarstwa chińskiego.
Będzie to dzieło bardzo ważnéj treści, dla którego autor mnóstwo zebrał
meteryałów, przez długi czas mieszkając w Chinach.—P. Wołżyn autor
romansu dla pospólstwa: Wiejski Starosta Miron Iwanów, (któ-
rego edycya zupełnie jest wyczerpana), wydaje teraz dzieło pod tytułem:
GospodarswoRuskie, w 4. obszernych tomach —Wyszedł tom II. Biesiady
Ruskiéj (wydawanéj na korzyść księgarza Smirdyna); składa się z 40.
arkuszy i zawiera wiele wybornych artykułów przez najznakomitszych ros-
syjskich pisarzy.

На стр. 7, на строч. 28 и 29 вкралась ошибка. Вмѣсто: сколь можно, *читайте:* гдѣ только можно. *Мы увѣрены, что читатели извинятъ насъ за нѣкоторыя опечатки, неизбѣжныя въ польской типографіи; но и этотъ недостатокъ будетъ устраненъ, потому-что 2ой нумеръ Денницы уже печатается въ типографіи Оффиціальной Газеты, гдѣ можно ручаться за исправность.*

Sprostowanie pomyłki. Na str. 8 zamiast: *Zakończenie – Dokończenie.*

Денница выходитъ два раза въ мѣсяцъ, 3 (15) и 18 (30) числа. Подписываться можно въ Варшавѣ у редактора, жувущаго на Краковскомъ Предмѣстіи, близъ памятника Коперника, въ домѣ подъ N 2783; также въ книжныхъ лавкахъ Зеневальда, Истомина. Завадскаго и др.— Подписная цѣна въ Варшавѣ годовому изданію 4 р. серебр., полугодовому 2 р. серебр, за три мѣсяца 1 р. серебр. Иногородные платятъ за все годовое изданіе 5 р. серебр., и могутъ подписываться въ почтовыхъ конторахъ царства польскаго. —Желающіе подписаться на Денницу въ имперіи россійской также платятъ 5 р. сербр. за годовое изданіе, прилагая сверхъ-того особыя деньги за пересылку, по назначенію почтамтовъ, которые и просимъ покорнѣйше адресовать всѣ требованія на имя самого редактора, или въ русскую книжиую лавку Истомина, въ Варшаву.

Редакторъ ДУБРОВСКІЙ

Jutrzenka wychodzi dwa razy na miesiąc, to jest: 3 (15) i 18
(30).— Prenumerować można w Warszawie w mieszkaniu redaktora, na
Krakowskiém Przedmieściu, obok Kopernika, w domu pod n—rem 2783;
także w księgarniach: Sennewalda, Istomina, Zawadzkiego i innych. Prenu-
merata w Warszawie wynosi: całoroczna 4. r. sr. półroczna 2 r. sr., kwartalna
1 r. sr. W innych miasta królestwa przyjmuje się tylko całoroczna prenumerata,
wynosząca 5 r. sr., na wszystkich urzędach i stacyach pocztowych.— Ci
którzy życzyli by sobie zaprenumerować Jutrzenkę w cesarstwie ros-
syjskiem, płacą również 5 r. sr. za cały rok, dodając prócz tego osobne
pieniądze za rozesłanie, zgodnie z naznaczeniem pocztamtów, które właśnie
upraszamy, aby raczyły adresować wszelkie komissa wprost do redaktora
lub do rossyjskiéj księgarni Istomina, w Warszawie.

Redaktor DUBROWSKI.